

Borba za južnoameričke snove

Sunce se još nije bilo uspjelo uspeti preko horizonta, dok je bus u kojem sam se vozio ispustio hidraulični zvuk kočnica u malenom selu Villa Ojo de Agua, na jugu argentinske provincije Santiago del Estero. Nisu prošle više od dvije minute (koliko je i trajalo iskrcavanje jedne osobe iz autobusa) i već sam se sa svojim turističkim bekpekom osvrtao na majušnoj stanici, ne bih li pronašao nekoga za priupitati, na svom krnjem španjolskom, kako stići do UNICAM-a,¹ jednog od punktova seljačkog društvenog pokreta MOCA-SE,² nastalog prije trideset godina.

Na tom se prostoru razmjenjuju znanja i iskustva starosjedilaca, seljaka, gradskih i seoskih radnika, s ciljem stvaranja alata za daljnju transformaciju njihovih životnih sredina, a posljedično i društva. Blizu sam, blizu sam, uporno sam govorio sebi u bradu. Žena koja je otvarala obližnji seoski kafić uputila me desetak kilometara južnije. Ta mi informacija nije bila od prevelike pomoći s obzirom da signala na mobitelu nije bilo, a i pomalo sam sumnjao u vlastitu mogućnost razumijevanja te informacije na španjolskom. Znao sam samo da se UNICAM nalazi na magistralnoj cesti broj 9 – 924. kilometar. Nije prošlo više od pola sata i upitao sam za upute jednog momka koji je nervozno, grizući nokat u refulima, zujao kolodvorom kao da čeka telegram s ratišta. Bio je iznenađen mojim pitanjem, a i samom poja-

1 UNICAM – SURI (*Universidad Campesina – Sistemas Rurales Indocampesinos*) rođen je na jugu provincije kao punkt-platforma koja objedinjuje političku školu agroekologije, zadrugu koja se bavi uzgojem stoke i povrća, vrtić, radio te centar za rehabilitaciju.

2 MOCASE je seljački društveni pokret lociran u provinciji Santiago del Estero, koji je nastao u kolovozu 1990. godine kao odgovor na monokulturnu proizvodnju, marginalizaciju, stigmatizaciju i eksploataciju ruralnog stanovništva. Njihova borba teži ka prehrambenom suverenitetu i sveobuhvatnoj agrarnoj reformi kao horizontima šire društvene transformacije bez eksploatatora i eksploatiranih. Također, dio je Nacionalnog pokreta starosjedilačkih seljaka (*Movimiento Nacional Campesino Indígena* – MNCI) i Latinoameričke koordinacije ruralnih organizacija (*Coordinadora Latinoamericana de Organizaciones del Campo – Via Campesina* – CLOC- VC). Pokret unutar provincije funkcionira pomoću brojnih punktova zbog lakše organizacije i širenja informacija. Jedan od tih punktova UNICAM – SURI posjetio sam tokom prosinca 2019. godine.

vom moje bradate glave. Nakon kratke konverzacije uspjeli smo se dogovoriti da će me prebaciti do odredišta za pogođenu cifru. Imao sam sreće. U ruralnim predjelima Argentine, najčešći oblik prijevoznog sredstva za one koji nemaju svoje jesu »remisi« ilitiga pitaj nekog tko ima auto da te odbaci negdje za neku paru.

Jutarnje sunce poput slabašnog reflektora prskalo je svoje zrake po mom licu dok sam se pozdravljao s novopečenim poznanikom koji me doveo do UNICAM-a. Daleko od svega meni poznatog, našao sam se pred velikom prizemnicom bez prozora i nekolicinom otvorenih vrata. Ljudi u njoj naslagani jedni do drugih i dalje spavaju. Nisam želio nikoga buditi, sjeo sam ispred, pušio smotani duhan i igrao se s psima. Nestrpljivo sam čekao svog ranoranioca koji će me upoznati sa situacijom. Više od tri desetljeća, ruralno stanovništvo se unutar pokreta MOCASE na ovim prostorima samoorganizira kao odgovor na korporativnu poljoprivrednu proizvodnju, koja inzistira na monokulturi, uništavanju bioraznolikosti i nametanju kapitalističkih politika preko leđa loše plaćenih i do krvi eksploatiranih seljaka. Iz prostorije izlazi mladić donkihotovske bradice s maslinastom šiltericom na kojoj je prišivena crvena zvijezda. Iznenađen mojom pojavom, pita me tko sam. Objašnjavam mu da sam se prije dva mjeseca čuo s čovjekom iz koordinacije koji mi je priopćio kako mogu doći, a poslije toga ni od koga nisam dobio povratni mail. Kasnije sam shvatio da se na tom području internetski signal dobiva na kapaljku – točnije, oko osam navečer, ako imaš određenog mobilnog operatera, ukoliko se popneš na jedan humak, možeš poslati poruku. Njegov smiješak me je smirio u mom paničnom pokušaju da na lošem španjolskom pokušam u potankosti objasniti situaciju. Rekao mi je, kao da smo jučer telefonski razgovarali: *Si, si, Croato, te esperabamos*. Uveo me je u prostoriju gdje su mnogi već trljali krmeljive oči od sna i pokazao mi na jedan krevet gdje mogu odložiti svoje stvari. Pozdravio sam se s njim, jer, kako sam shvatio, imao je nekih obaveza van UNICAM-a, te otišao do kamina dvjestotinjak metara udaljenog od spavaonice.

Kraj kamina koji je bio okružen plastičnim stolicama polako su se počeli okupljati žitelji UNICAM-a ispijajući tek spravljeni *mate*, ispitujući me o svakakvim stvarima. Poveznica s Hrvatskom – naravno, nogomet! Nakon jutarnjeg rituala otišao sam u obilazak s čovjekom iz koordinacije koji mi je detaljnije objašnjavao funkciju UNICAM-a, aktivnosti koje se ovdje obavljaju i pravila ponašanja koja svi trebaju poštivati. Kako svi žitelji trebaju jednako doprinositi funkcioniranju organizacije, morao sam odabrati područje unutar kojeg ću raditi tijekom svog boravka. Pored stočarstva, kuhinje, uzgoja povrća i vrtića, odabrao sam građevinu. Sanirali smo i dograđivali zajedničke kupaonice blatom i bocama, materijalima koji će pružiti

savršenu izolaciju u toplim i sparnim, ljetnim argentinskim mjesecima. Večeri su bile žive, obojene i zvonke. Otvorenim prostorom gdje su se ljudi družili nakon zajedničke večere, odzvanjao je zvuk virtuozna argentinske folklorne glazbe *chacarere*, gubeći svoj intenzitet po nepreglednim poljima. Igrale su se karte nalik na briškulu, a neuhvatljiv žamor glasova postepeno bi gubio na snazi kako se ponoć bližila. Sutra se sunce ponovno uspinje iznad horizonta i svakoga ponaosob očekuju nove obveze u kampu. Posljednjih dana bivanja u UNICAM-u, održavao se kongres MOCASE-a i svi su bili zauzeti pripremama za smještaj 350 delegata pokreta iz cijele provincije. Srećom, uspio sam dobiti meni jako drag intervju s Mirtom, srednjovječnom ženom starosjedilačkih korijena iz koordinacije. U nastavku ću podijeliti intervju s vama. Sjeli smo nadomak vrtića gdje su djeca delegata uživala blagodatima bezbrižnosti i krenuli s razgovorom.

Što je UNICAM i kako je stvoren?

UNICAM je stvoren zbog sna naših djedova i baka. Nekoć seljaci nisu imali pristup edukaciji te smo zbog toga stvorili školu agroekologije. Počeli smo ostvarivati taj san »Sveučilišta seljaka«. Ljudi sa sela oduvijek su bili marginalizirani. Predložili smo da stvorimo mjesto za edukaciju kojoj bi imali ne samo pristup, već i mogućnost stvaranja sustava obrazovanja kakvog želimo. Daleko smo bili od centara za obrazovanje i bili smo diskriminirani. Villa Ojo de Agua bila je središnje mjesto zbog svoje geografske pristupačnosti svim seljacima. Seljaci iz različitih provincija poput Córdobe i Santa Fea mogli su dolaziti do ovdje. Kako bismo ostvarili nacionalni društveni pokret, morali smo naći mjesto dostupno svima. Provincija Santiago del Estero i UNICAM na njenom jugu bio je centar najbliži svim provincijama.

UNICAM radi kao univerzitet, rehabilitacijski centar, škola, vrtić, kooperativa – mnogo je aktivnosti koje podrazumijeva. Koje su to točno aktivnosti i možete li ih pobliže objasniti?

Univerzitet uključuje mnoge aktivnosti, a sve su objedinjene univerzitetom. Prošle godine započeli smo s programom kojim pomažemo ljudima s ovisničkim problemima. Oni ovdje žive i rade te svakodnevno obavljaju različite poslove. Razvrstani su u radne grupe, uče raditi kroz praksu i također pohađaju školu agroekologije. Mladići i djevojke rade u zajednici, na farmama, pri uzgoju životinja, na radiju te na građevini i sl. Postoje grupe za proizvodnju kruha, kuhanje, gradnju, stočnu i povrtnu proizvodnju, pa sve te grupe tvore univerzitet kao cjelinu. Na taj način stvara se čitavi projekt univerzitet. Svoj rad danas ostavljaju u nasljeđe novoj generaciji sutra.

Politika univerziteta ne kreira se od strane ljudi koji ne žive ovdje, već direktno od žitelja UNICAM-a.

Na koji način u pokretu percipirate pojam demokracije?

Kada smo saznali za naša prava koja nam pripadaju kao seljacima, krenuli smo graditi svoju demokraciju. Naučili smo kako ustati i boriti se za prava koja nam pripadaju i koja su nam drugi pokušali oduzeti. Univerzitet je medij gdje učimo o njima. Tko god želi ugroziti naša prava, mi se znanjem o njima možemo braniti. Naučili smo braniti demokraciju kao ljudi sa svojim vlastitim identitetom i kulturom. Naučili smo to kroz međusobnu interakciju, participaciju u drugim borbama, u drugim načinima proizvodnje, drugim fakultetskim iskustvima ... Ta iskustva naučila su nas kako braniti našu demokraciju koju smo izgradili kao politički subjekti i ljudska bića.

Zemlju ovdje percipirate na jedan posve drugačiji način nego u mnogim zemljama tzv. globalnog sjevera, gdje se na zemlju gleda kao na vlasništvo. Kako vi unutar pokreta shvaćate zemlju koju obrađujete i od koje živite?

Za nas je zemlja naša majka i branimo je svojim životima i dušama. Tu živimo, tu smo odgojeni i tu su se naši preci rodili. Ona pripada nama jer mi radimo na njoj i brinemo se za nju. Unazad trideset godina nismo znali za prava koja nam pripadaju kao ljudima koji žive od zemlje. Poduzeća su došla izvana i izbacivala nas sa zemlje. Mi smo se zbog toga morali premjestiti u *ville miserie* (specifičan naziv za *barrio* bez ikakvih komunalnih usluga) u velikim gradovima. Oni koji nisu završili u velikim gradovima, stvarali su improvizirana sela uz ceste (rute). Međutim, znanje je doprlo do nas, došlo je naše vrijeme da se organiziramo i prepoznamo što nam pripada. Tada je započela borba za zemlju. Počeli smo govoriti: »Zemlja pripada nama, živjeli smo ovdje, radili, rodili se, štitimo je, proizvodimo, brinemo se o njoj i za nas zemlja ima značenje naše majke.« Zemlja, voda i šume su za nas sve naša majka i to nam nitko ne može oduzeti.

U brojnim seljačkim pokretima velik se akcent stavlja na prava žena. Kako se vi borite s patrijarhatom?

Od samih početaka smo razgovarali o jednakosti spolova. Radili smo mnogo na jednakosti između žena i muškaraca. Taj koncept jednakosti bio je jedini koncept kojeg smo bile svjesne u to vrijeme. Onda smo kao žene počele participirati u drugim pokretima iz Brazila, Čilea, Paragvaja, gdje se

mnogo govorilo o feminizmu. Tada smo postale svjesne da smo mi žene borbe (*mujeres de lucha*) i starosjedilačke feministkinje (*campesinas popular*). To smo iz razloga što stojimo na barikadama i mašinama protiv policije, kapitala i svega što pokušava oduzeti naša prava. Zbog toga smo feministkinje. Od tih vremena naš je pokret dobio feminističku perspektivu. Počeli smo pričati o feminizmu unutar naše organizacije. Kada smo to shvatile, počele smo stajati iza svojih prava, braneći ih, participirajući u prostorima gdje su muškarci donosili odluke i shvatile da smo feministkinje. Do tog trenutka nismo to zvale feminizmom.

Način proizvodnje u pokretu u konfrontaciji je s kapitalističkom logikom proizvodnje. Kako proizvodite unutar pokreta?

Borba za drugačiji oblik proizvodnje započela je 2000-ih protiv transgenetika. Borba je to protiv načina na koji sistem proizvodi i mi smo u našim zajednicama razvili strategije. Pomaknuli smo mjesta na kojima proizvodimo daleko od područja proizvodnje velikih kompanija. Kada vidimo avione koji bacaju kemikalije (pesticide), o tome različitim kanalima informiramo zajednice. Borimo se protiv monokultura, jer ne samo da afektiraju proizvodnju starosjedilačke populacije seljaka (*campesinos indígenas*), već utječu i na naše zdravlje. Kada govorimo o problemima koje takvi načini proizvodnje donose, govorimo i o zdravlju, edukaciji, generalno o svemu. Otrov agrotoksina utječe na sve, ne samo na seljake koji su organizirani nego i na sve žitelje sela (*puebla*), bogate, siromašne, sve. Zato unutar pokreta puno radimo na edukaciji kroz fanzine, radijske programe, pričamo o tim problemima i njihovim posljedicama. Na taj način ljudi se osvještavaju. Zbog dominantnog načina proizvodnje poljoprivrednih kultura, rak, dijabetes, kožne i druge bolesti raširenije su unutar populacije. Prvo kreću sa sojom pa pšenicom, cijele godine bacaju otrove. Mi kao starosjedilačke seljačke zajednice imamo svoj način proizvodnje. Sa svojom agrikulturom imamo svoj suverenitet hrane. Problem je što zbog kemikalija nemamo dostatne količine za prehraniti sve. Zemlja koju obrađujemo okružena je velikim kompanijama. Oni nas ne slušaju, a naša djeca umiru otrovana. Nismo protiv tehnološkog razvoja, no često taj tehnološki i ekonomski razvoj uništava Zemlju. Ova trenutna situacija je izvan kontrole. Razaraju Zemlju i to također pridonosi klimatskim promjenama. Oni su izbrisali starosjedilačke šume zbog čega dijelom i jesmo u eri klimatskih promjena. Mi smo kroz studije i analize sa sveučilištima dokazali da ne pričamo gluposti. Takve probleme važno je istaći i mi to radimo kroz razne medije kako bi društvo postalo svjesnije. Nismo protiv zabrane proizvodnje primjerice soje, ali želimo da to bude kontrolirano i u skladu s prirodom.

Što su MOCASE brigade?

Ovdje u MOCASE zovemo ih brigade jer se pokret ne bazira samo na jednom mjestu. Imamo ljude koji izlaze iz zajednice i koji šire glas pokreta. Također imamo ljude iz različitih predjela koji nas posjećuju i upoznavaju – zato imamo i školu agroekologije. Jednom mjesečno ljudi iz različitih seljačkih (*campesino*) zajednica i gradova dolaze u tu školu na period od jednog tjedna. Tijekom tog tjedna svi dijelimo iskustva i znanja u školi. U školi agroekologije radimo različite stvari, od temelja matematike i opismenjavanja do filozofije. To je interna razmjena znanja i iskustava između različitih zajednica, koje tijekom tih sedam dana uče razne stvari. Imamo i praksu odlaska u druge zajednice s ciljem podučavanja.

Jeste li povezani kroz Via Campesinu sa drugim seljačkim pokretima u Aziji, Africi, Europi?

Mi smo dio internacionalnog pokreta seljaka *Via Campesina* i to je ono što nas povezuje s drugim seljacima. Druga poveznica seljaka na razini Latinske Amerike je Latinoamerička koordinacija *Via Campesina* (CLOC-VC). Povezani smo skoro sa svima na planetu Zemlji. Diskutiramo što radimo ovdje, dijelimo ciljeve borbe, ideje kako komunicirati sa svijetom (van domene poljoprivrede) ... Radimo prezentacije o klimatskim promjenama, problemima koje donose agrotoksini, pravima žena, pravima seljaka i o svemu tome diskutiramo na skupštinama (*asamblea*). Također, sve te stvari prezentiramo tamo gdje to treba biti prezentirano, UN-u i ostalim međunarodnim organizacijama. Na taj način MOCASE funkcionira unutar *Via Campesine*.

Borite se za pravedniji i egalitarniji svijet. Kako taj svijet izgleda?

Mislimo da je drukčiji svijet moguć. Kada smo ujedinjeni – sve je moguće, zajedništvo stvara snagu (*la unión ase la fuerza*). Mi smo rođeni da gledamo prema dalekom horizontu kojeg će neka druga generacija jasnije vidjeti. Slažući betonske blokove jedan na drugi, horizont se širi. Tim putem hodamo – polako, ali sigurno. Danas više nego ikada bude se ljudi svih zemalja, bore se za svoja prava i paze na svoja prirodno stečena bogatstva. To je naša obveza, čuvati našu zemlju i neće biti granica i limita naše borbe. Limiti su konstrukt, izum, koje samo ljudi mogu promijeniti. Samo je jedna borba na cijelom svijetu i samo je jedan neprijatelj na svijetu. A to je veliki kapitalizam, agrobiznis i patrijarhat.

Foto:
Vedran Štimac.

